

**„La lèt看 duei vegnir tenida
en honor da tuts“**

(Heb 13,4)

In plaid tier la lèt看 en nies temps

Brev pasterala per la Cureisma 2012

da

msgr. dr. Vitus Huonder

Uestg da Cuera

*Quella brev pastorala ei da preleger la tiarza dumengia da Cureisma,
ils 11 da mars 2012 en tuts survetschs divins.*

Ella sa vegnir publicada ella pressa naven dils 12 da mars 2012.

Cuera, igl 1. da schaner 2012

Frars e soras el Segner,

„La lètg duei vegnir tenuta en honor da tuts.“
Quella admoniziun anflein nus ella brev als Hebrès¹. Al scribent da quella brev eis ei impurtont da numnar en special la lètg cu el fa las differentas indicaziuns per ina veta cristiana. Quei muossa tgei muntada che la lètg ha giu d'entschatta enneu ella veta dalla Baselia. Ina buna lètg valeva sco perdetga da cardientscha indispensabla. La veta intacta da lètg e famiglia era ina mesira per examinar, schebein enzatgi sappi surpender in'incarica ella Baselia². Da l'otra vart ston ins interpretar quei plaid ord la brev als Hebrès sin basa da *problems* ch'existevan ella cuminonza da gliez temps. Igl autur sto pia ver considerau ei per necessari da far attents sin quei. Sco ei para, vegneva la lètg buca respectada da tuts ed ei deva

¹ 13,4

² Cump.1 Tim 3,4; per la cumpleina ductrina dalla Baselia pertuccont il sacrament dalla lètg cump. il catechissem dalla Baselia catolica 1601-1666.

pétras situaziuns. Perquei continuescha igl autur en in tun propi rigurus: „... ed il letg matrimonial duei restar nunmaculaus. Pertgei ils malschubers e quels che rumpan la lètg vegn Dieus a condemner.”

Francau ella historia dil salit

La lecziun hodierna dalla tiarza dumengia da Cureisma digl onn B plaida dalla lètg. Ils diesch condaments, il cor dalla lescha dil Veder Testament, menziunescha quella tematica duas gadas: El sisavel condament cul plaid: „Ti dueis buca rumper la lètg“, ed el novavel condament cun la formulaziun: „Ti dueis buca garegiar la dunna da tiu proxim“³. En quels dus condaments semoussa il quitau che Dieus ha per la lètg. Ils condaments da Diu ein in agid per la reussida dalla veta e cheutras era dalla veta matrimoniala.

³ Ex 20,14.17.

Quei quitaun divin semuossa vinavon el fatg che l'entira Sontga Scartira ei pleina d'indicaziuns che pertuccan la veta matrimoniala⁴. La lètgh ei in ault bein che duei vegnir reconuschius, tgiraus, mantenius e protegius. Quei muossa era il fatg che la relaziun da Diu cun siu pievel vegn fetg savens cumparegliada cun la lètgh⁵.

La realitad hodierna

Igl onn vargau vein nus menau atras en nossa diocesa igl εμπrem di dalla lètgh e cheutras ventilau las propostas ella brev pastoralala digl onn 2011⁶. Igl ei stau in di da

⁴ Cump. Lev 18,6-18.19-20; Dtn 22,13-21.22.23-27.28-29; 23,1; 24,1-4.5; Prov 5,1-23; 6,20-7,27; Tob 7,13; Sab 14,26; Sir 23,16-27; 1 Cor 7,1-40; Ef 5,21-33; Col 3,18-19; 1 Pd 3,1-7. Quella enumeraziun ei buca completa. En quels texts vegn ei savens plidau digl adulteri. La lètgh vegn savens vesida dalla vart negativa. Davos quei stat denton la tenuta positiva da proteger la lètgh.

⁵ Cump. il cudisch dil profet Hosea.

⁶ „Sco um e dunna ha el creau els.“ (Gen 1,27). In plaid tiel sacrament dalla

reflexiun sur dallas valetas dalla lètg en general e sur dalla cuminonza matrimoniala sco „Baselgia da casa“ en special. Medemamein eis ei stau in di che ha gidau ad encuraschar ed affirmer in l’auter vicendeivlamein e medemamein ina caschun per renovar las empermischuns matrimonialas. Quella sentupada cun conjugals giuven e pli vegls ha mussau, co la lètg sa era ozildi gartegiar, e quei di dat a mi caschun d’engraziar a tuts conjugals che van en carezia e fideivladad lur via communabla e che dattan cheutras perdetga dalla cardientscha. Neu da quella experientscha positiva sentin nus ch’il Spert da Diu operescha era en nies temps, ch’el influenzescha las lètgs, ch’el gida a viver la cuminonza denter um e dunna en harmonia cun Diu, da formar il mintgadi en favur dalla famiglia e da tacchar e sligiar ils problems dalla veta communabla.

Quella constataziun ei tonpli impurtonta en vesta alla statistica sur dallas lètgs ch'ei vegnidas serradas ed ils divorzis els davos 40 onns. Sch'ei eran 1970 aunc 15% dallas lètg che vegnevan separadas, vegnev'ins 2009 sin treis gadas dapli, numnadamein sin 47%⁷. La dimensiun da quei svilup sto preoccupar nus, damai che la lètg ei in ault bein.

Consequenzas d'in svilup

Scadina separaziun da lètg ei in drama human. Negin separaziun astga schar nus indifferents, era sch'ei para che nus stueien star avon quei problem senza saver far enzatgei. Las *consequenzas d'ina separaziun da lètg* ein sut plirs aspects grevas: Per il pèr sez, per ils affons

⁷ Fontauna: Bundesamt für Statistik, Statistik des jährlichen Bevölkerungsstandes (ESPOP) und der natürlichen Bevölkerungsbewegung (BEVNAT).

ord quella lètg, per la societad e finalmein per la cuminonza cartenta e la relaziun cun Diu. Nus stuein far tut il pusseivel per gidar ad evitar da tals dramas e per schar sentir ils pertuccai nies quitaui quei che pertucca il beinstar temporal, mo era lur salit etern.

Dallas consequenzas per la *cuminonza cartenta e la relaziun cun Diu* vegnin nus cunscients sche nus contemplein il plaid da Diu e s'approfundin ella disposiziun dil Segner. La ductrina dil Segner ei clara: La lètg ei indissolvibla⁸. Perquei datten quels separai e divorziai che restan persuls ina perdetga custeivla per la lètg che sa buca vegnir separada. Pertgei en certs cass eis ei buca mo lubiu, mobein inevitabel ch'ina separaziun sto succeder. Entras quei che las persunas pertuccadas sclaudan ina nova maridaglia, setegnan ellas vid il plaid ch'ellas han inaga dau e prendan serius la ductrina dil Segner.

Las consequenzas per la relaziun cun Diu ein oravontut el cass d'ina nova maridaglia dolorusas, damai che separai che maridan puspei ein buc admess als

⁸ Cump. Mt 19,3-12; Mc 10,2-12; Lc 16,16-18.

sacraments⁹. La decisiun d'entrar en ina nova relaziun crescha ina situaziun ch'impedescha els da retscheiver ils sacraments. Tonpli ston ils responsabels per la pastoraiziun sevolver viers els cun speciala finezia da sentiments per gidar els a reponderar lur situaziun avon Cristus per aschia saver cumprender adina dapli sia ductrina, mo era per crescer viaden en sia carezia salvonta. Orda quei sa nescher ina forza che sa menar ad ina nova vesta dalla caussa e che gida d'acceptar las directivas da Niessegner e da dar alla veta ina orientaziun tenor il cor dil Salvader. Memia pauc enconuschentas ein deplorablamein porschidas ecclesiasticas existentas che vulan integrar separai e civilmein puspei maridai daniev e pli profund ella veta dalla Baselgia. Grazia a quellas porschidas ein gia plirs pertuccai puspei vegni tier ina pli

⁹ Cump. Benedikt XVI., Nachsynodales Apostolisches Schreiben *Sacramentum Caritatis* (22. Februar 2007), 29.

ferma relaziun cun Cristus ed els han anflau ina pli profunda enconuschientscha dalla tenuta e disciplina dalla Baselia. Jeu vi era far attents sin la pusseivladad d'instradar in process per annullar la lètg. Secapescha setract'ei cheu buca dad ina fuorma da divorzi, mobein d'eruir schebein ina lètg ei d'entschatta enneu buca stada valeivla e da possibilitar aschia als pertuccai ina lètg ecclesiastica.

Damondas als responsabels per la tgira dallas olmas

Mirond aunc inaga sin la statistica numnada all'entschatta, stuein nus sedumandar, schebein ils nozzadurs vegnan *introduci sufficientamein* ella lètg e siu cuntegn cristian. Vegn la muntada dall'empermischun fatga cunscienta ad els? Vegn ei dau a moda sincera risposta sin las damondas pertuccond la promptadad d'entrar en ina lètg cristiana? Vegn la fuorma liturgica per

l'enzinnaziun in summa tenuta en, ella ch'ei ina profunda catechesa sur dalla lètgh? Ord discuors pertuccond il process d'annullaziun se resulta bein en qualga che la ductrina da nozzas ei stada munglusa, ni ch'ins ha sapientivamein schau naven certas formulaziuns liturgicas sco per exempel: „Tochen che la mort vus separa“.

Suandontas damondas setschantan aunc en quei connex: Vegnan ils nozzadurs examinai avunda quei che pertucca lur *madirezia spirtala e psihica*? Duess ins en certs cass buca dir giu ni stuschar in'enzinnaziun, per quei che las premissas necessarias per ina lètgh cristiana mauncan? Ei tier ils nozzadurs che passan agl altar la cardientscha el sacrament veramein presenta? Vulan els entrar ella ligia matrimoniala cun mirar sin Cristus e sil fundament da sia ductrina?

Sche nus considerein la lètgh spirontamein sco ina *grondezia sociala* e tradiziunala ed il di da nozzas sco in eveniment rehs d'effects sorprendents – denter auter era

quels dalla liturgia – mein nus spert sper las damondas essenzialas ora. En quei cass ei tut gie buca da prender aschi serius ed aschi ligiont. Sco cristians savein nus denton buca patertgar aschia. Per nus duei ei plitost esser impurtont da realisar quei che la brev als Hebrès di: „La lètg duei vegnir tenuta en honor da tuts.“

A caschun dallas *nozzas da Cana* ei Maria plein quitaus sevulvida viers siu Fegl schend: „Ei han buca vin pli“¹⁰. Quei ei buca mo stau ina supplica per ina bubronda svaneivla. Ei era la supplica per il spert, il spért dalla cardientscha. Mo ord quei spért san conjugals formar lur veta aschia ch’els vegnan enconuschi sco perdetgas da Cristus, pia sco cristifideivels.

Quei spért duei Nossadunna era implorar per nies temps. Cun quei giavisch salidel jeu vus tuts da cor e dun a vus bugen mia benedicziun episcopala.

¹⁰ Gn 2,3

+Vitus, uestg da Cuera